

ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ Α'

Μαρτυρία Παναγιώτη Μαρσέλου: Τα λίπη από το σπασμένο πτώμα κολλούσαν στα χείλη μας!

Τον Αύγουστο του 1922 ήμουν στρατιώτης στη Θράκη. Ανήμερα τον Δεκαπενταύγουστο, που γίνονταν η οπισθοχώρωση της Μικρασίας, μας πήγαν στη Σμύρνη κι από κει στη Μαγνησία. Δεν προχωρούσαμε άλλο, γιατί ο στρατός είχε οπισθοχωρίσει. Πίραμε κάτι κατάδικους και τους κατεβάσαμε στη Σμύρνη και πήγα εν τω μεταξύ να δω τους γονείς μου. Εκεί με κλείσαν τα τουρκικά στρατεύματα. Δεν μπόρεσα να φύγω. Ξαναγάστηκα και ντύθηκα πολίτης. Πήγαμε σε κάποιο γαλλικό εργοστάσιο και φυλαχτήκαμε μέχρι δέκα μέρες.

Στο διάσπιμα αυτό είχε αρχίσει το κακό σκοτώναν, λεπλατούσαν, ατίμαζαν κορίτσια κ.λπ. Έβαλαν και τη φωτιά. Οι Γάλλοι μας βγάλαν από το εργοστάσιο. Αναγάστηκαμε και πήγαμε στο σπίτι μας. Όταν μπήκαν τα τουρκικά στρατεύματα μέσα στη Σμύρνη και άρχισαν και σκοτώναν και λεπλατούσαν, στα Ταμπάχανα επαρουσιάσθη μια πυρκαγιά. Έτρεξαν οι αντλίες να τη σβήσουν, αλλά, δυστυχώς, αντί να τη σβήσουν, την άναψαν περισσότερο. έριχναν πετρέλαια και βενζίνες. Η φωτιά προχωρούσε. Ο κόσμος, που ήταν χωμένος μέσα στα σπίτια, εξαναγάστηκε και βγήκε στους δρόμους και τραβήξαν όλοι στην παραλία. Στο λεγόμενο «Κορδόνι» συγκεντρώθηκε όλος ο πληθυσμός. Και εκεί έφταξε η φωτιά.

Από τη μια μεριά και την άλλη του δρόμου είχαν βάλει φωτιές. Όταν έφταξε η φωτιά κι εκεί, ο κόσμος προσπάθουσε να βγεί όχι από την πόλη, πηγαίνοντας στη φρουρά κοντά. Οι φρουροί τούς σκοτώναν και δεν τους άφηναν να σπάσουν τη ζώνη, να βγούνε όχι και να φύγουν από κει. Από την άλλη μεριά ήταν η φωτιά, δεν μπορούσαν να περάσουν, να φύγουν. Τότε, όσοι ξέραν μπάνιο, πέφταν στη θάλασσα. Αν τους βλέπαν οι Τούρκοι, τους σκότωναν μέσα εκεί. Εάν δεν τους βλέπαν, έφταναν στα συμμαχικά πολεμικά καράβια που ήταν αραγμένα και υποστήριζαν τους Έλληνες. Τους άφηναν και σκαρφαλώναν απάνω στα καράβια και μόλις μπαίναν μέσα, τους ξανάριχναν στη θάλασσα! Άλλοι πνιγόντουσαν κι άλλοι έβγαιναν πάλι όχι. Οι Άγγλοι, οι Γάλλοι και Ιταλοί καθόντουσαν στα καφενεία και γλεντούσαν.

Κάποια στιγμή έσπασε η ζώνη και άφησαν τον κόσμο να βγει προς τα όχη. Μετά από δυο-τρεις μηνές ήρθε μια διαταγή να κατεβούν στην παραλία για να φύγουνε. Διώχαμε τον πατέρα μας, τη μητέρα μας, την αδελφή μας για την παραλία και μείναμε εκεί τα δύο αδέλφια. Μετά από μια ώρα φύγαμε κι εμείς και πήγαμε προς την παραλία. Φτάνοντας στην Πούντα μας πιάσαν Τούρκοι πολίτες και μας κλείσαν μέσα σε κάτι φυλακές. Κατά τις δέκα η ώρα το βράδυ μας βγάλαν και μας πήγαν στο εστιατόριο.

Το πρωί συγκεντρώθηκαμε πέντε χιλιάδες αιχμάλωτοι. Περνούσαμε από τους τουρκομαχαλάδες. Περάσαμε και από την Οθριακή. Οι Οθριαίοι μας αποδοκίμαζαν χειρότερα από τους Τούρκους. Φτάναμε στον Άγιο Κωνσταντίνο, στα Χιώτικα, όπου άρχισε η μεγάλη σφαγή.

Μέσα στις πέντε χιλιάδες ήταν και πενήντα παπάδες.

Νεκρός στρατιώτης στη Μικρασιατική Εκστρατεία...

Φωτ.: Studio Νικολέρης/ LIFO

Πρώτα πρώτα άρχισαν να σφάζουν τους παπάδες. Φτάσαμε στον Κουκλουτζά από κάτω, στον δημόσιο δρόμο. Πλέον ήταν ένας Τούρκος έναν παπά· ο παπάς, βλέποντας τον θάνατό του, κατορθώνει και πάρνει το μαχαίρι του Τούρκου και τον βάζει κάτω για να τον σφάξει. Τρέξαν τότε οι Τούρκοι αξιωματικοί και γλύτωσαν τον Τούρκο. Φέραν τον παπά πάλι μαζί μας. Δεν πρόλαβε να πάει πέντε βήματα και τον σκοτώσαν. Εκεί, στην ίδια τοποθεσία, έγινε μεγάλη πανωλεθρία.

Ξαναγάστηκε ο αδελφός μου και μου λέει: «Θα πέσω κάτω να με σκοτώσουν, γιατί δεν πρόκειται να ζήσουμε». Του λέω να κάνει υπομονή, και αν είναι το τυχερό μας, θα μας σκοτώσουν. Η σφαγή δεν σταματάει. Προχωρούμε για το Μπουνάρμπασι, όπου φθάσαμε το βράδυ και μας βάλλαν σε συρματοπλέγματα. Αρχισαν και παίρναν πέντε πέντε και πηγαίναν και τους σφάζαν.

Είχα μαζί μου ένα ψωμί και μέσα είχα μερικά λεπτά. Ήρθε κάποιος και έκοψε το ψωμί και βρήκε τα λεπτά και άρχισε και ρύπαγε τον κόσμο να μαρτυρήσουν ποιανού ήταν το ψωμί. Κανείς δεν μίλησε και δεν μπόρεσε να ανακαλύψει τίνος ήταν το ψωμί. Αφού ο Τούρκος δεν έβρισκε αυτόν που είχε το ψωμί, ήθελε να βρει κανένα ζευγάρι παπούτσια. Έψαξε στα πόδια μου, γιατί ήμουν κοντά στο ψωμί, βλέπει τα παπούτσια μου που τα είχα κόψει, γιατί με στένευαν, και με αρχίναει με το ξίφος στους ώμους.

Η σφαγή εξακολουθούσε μέχρι το πρωί. Το πρωί φύγαμε από το Μπουνάρμπασι. Αρχισαν και γδύναν όλους, και τον αδελφό μου. Φτάνοντας ανάμεσα Μπουρνόβα και Μαγνησία ήταν μια βρύση. Είχαμε τρεις μέρες να πιούμε νερό. Σταματούμε στη βρύση και διατάζουν τον κόσμο να πάει να πει νερό.

Μόλις πήγε ο κόσμος στη βρύση να πει λίγο νερό, έβαλαν οι Τούρκοι το πολυβόλο και άρχισαν και σκότωναν γραμμή. Εγώ, βλέποντας αυτό, κατεβαίνω στο ποτάμι και πάω σε μια γούβα που είχε νερό μέσα, αλλά κι ένα ελληνικό πτώμα που από την πολυκαιρία είχε προστεί και είχε σπάσει. Ωστόσο, δεν άντεχα τη δίψα· ήπια και γέμισα ένα καπέλο και το πήγα στον αδελφό μου. Ήπιε κι εκείνος και τα λίπη από το σπασμένο πτώμα

κολλούσαν στα χείλη μας!

Μετά, κινήσαμε για τη Μαγνησία. Εφτάζαμε το βράδυ και παραμείναμε εκεί. Έναν-έναν μας γδύσαν, όπως μας γέννησε η μάνα μας, και ψάχναν όλα τα μέρη των ρούχων, μήπως βρουν χρήματα. Το πρωί μπήκαμε μέσα στη Μαγνησία. Εμαζεύτηκαν όλοι οι Τούρκοι με σίδερα στα χέρια, με σπαθιά, και στάθηκαν από τη μία κι από την άλλη άκρια του δρόμου που θα περνούσαμε, και ανεβοκατέβαζαν τα σίδερα και τα σπαθιά και όποιος πρόφτανε κι έσκυψε είχε καλώς, όποιος δεν πρόφτανε τον σκότωναν.

Υπέρα μας βάλαν στις αποθήκες κάποιου εργοστασίου. Οι αποθήκες αυτές ήταν από ασβέστη. Όπως επαπούσαμε μέσα, σπκωνόταν η σκόνη του ασβέστη και με την αναπνοή μας απορροφούσαμε τη σκόνη του. Είχαν κάνει εγκαύματα τα χείλη μας και το σόμα μας. Δεν άκουγες τίποτε άλλο παρά μόνο τη φράση: «Θεέ μου, νερό!». Σε τρεις μέρες μας βγάλαν, να μας ποτίσουν. Στο προάυλιο του εργοστασίου ήταν μια στέρνα· μέσα σ' αυτή έτρεχαν τα ζεστά νερά του εργοστασίου, ενώ δίπλα είχε ένα αποχωρητήριο, που οι ακαθαρσίες του έπεφταν μέσα στη στέρνα. Μας πήγαιναν τρεις-τρεις και πίναμε νερό.

Ο προορισμός των αιχμαλώτων ήταν μέχρι τη Μαγνησία. Εκεί ήρθε κάποια διαταγή να σταματήσει ο σκοτωμός και να καταγραφούν οι αιχμάλωτοι. Από τις πέντε χιλιάδες είχαμε μείνει χίλιοι· οι τέσσερις χιλιάδες σκοτώθηκαν στον δρόμο. Έπρεπε να φύγουμε από τη Μαγνησία και μας βάλλαν κατά τετράδες. Στο μέσον βρισκόμουν εγώ και ο αδερφός μου. Όπως βαδίζαμε, έρχονται και κόβουν τους μισούς. Εάν παίρναν μια τετράδα ακόμη, θα παίρναν εμένα και τον αδερφό μου.

Τώρα από τις πέντε χιλιάδες μείναν μόνο πεντακόσιοι. Μας δίνουν από εκατό δράμια μπομπότα και ετοιμαζόμαστε να προχωρήσουμε για το Αϊδίνι. Εδιψάγαμε πάρα πολύ. Εκεί που στεκούμαστε, έρχεται ένας Τούρκος και αρχινάει να με γδύνει. Μου τα πήρε όλα και με αφήνει με ένα σωβρακάκι, το οποίο ζητούσε να μου το πάρει κι εκείνο, αλλά τον είπα: «Δεν είναι ντροπή να με γδύσεις τελείως και να περνάω να με βλέπουν οι γυναίκες σας και τα κορίτσια σας». Εκείνος μου είπε: «Περίμενε να σου φέρω ένα παλιό να μου δώσεις αυτό». Εγώ έπιασα και το έσκισα σε μερικές μεριές και το εγλύτωσα, αυτό κι ένα ζωνάρι, που το έβγαλα και το επρόσφερα σ' έναν Τούρκο για να μου δώσει λίγο νερό. Ο Τούρκος πήρε το ζωνάρι και μου λέει: «Ανοιξε το χέρι σου». Ανοίγω το χέρι μου με τις δύο φούχτες να μου ρίξει νερό, και μου λέει: «Όχι και τις δύο φούχτες, μόνο τη μία!». Μου έριξε λίγο νερό και αφού ήπια, τον λέω: «Δεν μου βάνεις λίγο να δώσω και στον αδερφό μου». Και μου λέει: «Ανοιξε τη φούχτα σου». Μου έριξε λίγο· άρχισα και φώναζα τον αδερφό μου: «Τρέχα να πιεις νερό». Ωστόσο να έρθει κοντά μου, το νερό είχε φύγει από την παλάμη μου και, για να δροσιστεί, έγλυφε το χέρι μου.

(ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ)

**OLYMPIA MARBLE
PTY LTD**

1-3 CHALDER ST, MARRICKVILLE NSW 2204

Ph. 9565 1415 - Mob. 0418 462 020

www.olypiamarble.com.au e-mail: olympia1@bigpond.net.au

Η ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΑ ΣΤΟ NSW

ΔΙΑΘΕΤΟΥΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΧΡΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ

MONUMENTAL STONEMASONRY

Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

**ΜΕ ΣΕΒΑΣΜΟ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ**

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΟΝ ΗΛΙΑ ή ΤΟΝ ΑΝΔΡ